

La construcció del discurs en la tertúlia radiofònica

Oriol Camps

Cap de la Unitat d'Assessorament Lingüístic de Catalunya Ràdio

El títol d'aquesta lliçó ha quedat una mica massa general en el programa. El que us vull presentar és la construcció del discurs en *una* tertúlia radiofònica. Pretendre un objectiu més general seria excessiu, encara que sempre ens podem permetre una certa generalització de les observacions.

La tertúlia és un gènere periodístic practicat sobretot a la ràdio. En aquest mitjà, on no hi sol haver comentaris editorials, la tertúlia ocupa l'espai del comentari de les notícies del dia. És un comentari col·lectiu, on els tertulians són persones ben informades, capaces d'opinar sobre qualsevol tema d'actualitat. Pròpiament, doncs, no són especialistes. En això la tertúlia es distingeix del debat. El debat és temàtic, s'hi convoquen els participants pels seus coneixements o per les preses de posició que públicament hagin adoptat sobre el tema de què es tracti. A la tertúlia, en canvi, els participants són més o menys fixos (en el cas que ens ocupa, canvien cada dia de la setmana), i el que varia són els temes. Tant en el debat com en la tertúlia es procura que els participants siguin persones amb punts de vista diferents i fins i tot contraris, perquè la discussió i la polèmica són un al·licient per a l'audiència.

Encara que es tracta d'una conversa pública, és a dir, que es fa de cara als oients, les dinàmiques s'assemblen molt a les de la conversa corrent: els tertulians busquen la idea, comencen a parlar i s'interrompen i es corregeixen, però no deixen el torn de paraula fins que han acabat d'expressar la idea o fins que la seva intervenció queda ofegada per les veus dels altres.

Des del punt de vista del llenguatge, la tertúlia radiofònica és una conversa espontània. Hi ha uns quants interlocutors —en el nostre cas, quatre— que parlen entre ells sobre un tema d'actualitat. La mateixa actualitat fa impossible de preparar el discurs. Cada tertulià hi aporta tots els seus coneixements previs, però no hi pot portar

un discurs elaborat, perquè no sap exactament el tema de què es parlarà ni l'enfocament que hi donaran entre tots.

Això afecta especialment la qualitat del llenguatge emprat, tant pel que fa al lèxic com a les construccions sintàctiques, que es poden corregir a mig dir, igual que en una conversa corrent.

Les intervencions difereixen no solament pel contingut, sinó també per la intenció i l'actitud del qui parla: n'hi ha que conviden els altres a opinar (especialment les del moderador), n'hi ha que interrompen descaradament el discurs d'un altre tertulià per exposar una idea que potser encara no està prou elaborada; n'hi ha que són continuatives: reprenen la idea de l'interlocutor anterior, i n'hi ha que simplement fan comentaris més o menys jocosos, que a vegades serveixen perquè en prengui peu el que està parlant. De tant en tant, les intervencions són corals: cadascú va parlant del seu tema, esperant poder-lo fer prevaler; a vegades una d'aquestes intervencions s'enfonsa en la inintel·ligibilitat, sobretot quan l'altre crida més o aconsegueix trobar un discurs més fluid...

Malgrat totes aquestes particularitats comunes amb la llengua espontània, la tertúlia radiofònica implica que un dels participants, el realitzador del programa, hi fa de moderador: l'obre, mira de conduir-la, la tanca. Els altres li reconeixen l'autoritat per fer-ho. De tota manera, en la tertúlia que analitzarem avui el moderador exerceix la seva funció d'una manera suau. Tots els participants són col·legues de professió, i la conversa flueix bastant bé.

Com ja s'ha dit, els temes de la tertúlia, els imposa l'actualitat. Quan n'hi ha més d'un de possible, el moderador ha de triar o deixar triar els tertulians, com veurem.

Quan un tema s'estableix, es planteja tot sencer, amb totes les seves implicacions. Generalment, no pas a partir d'una exposició matisada, sinó a partir d'una paraula, o com a molt un titular, una frase curta. Una paraula, o un titular, amb el seu contingut conceptual i amb totes les seves connotacions. A partir de la paraula inicial, cada tertulià enfoca el tema segons els seus coneixements, la seva experiència professional o personal, els seus interessos i les seves opcions polítiques, etc.

Quan un tema està obert no es pot tancar fàcilment si no hi ha acord (almenys tàcit) entre tots els participants. Al llarg de la tertúlia veurem com fracassen alguns intents de tancar un tema que no tots els participants consideren acabat. Tan sols hi ha dues maneres de tallar un tema: plantejar-ne un de més interessant (i, atenció, «interessant» vol dir que els participants hi tinguin coses a dir), o apel·lar al temps: «No tenim temps de res més.» Fins i tot en aquest cas algú pot llançar l'última frase brillant, que ja no podrà ser rebatuda.

La proposta d'aquesta lliçó és seguir el desenvolupament d'una tertúlia en concret, per veure com s'encadenen els temes i com el funcionament s'adequa a això que hem descrit.

Es tracta de la tertúlia d'*El matí de Catalunya Ràdio* del dia 11 de febrer d'aquest any 2002, amb els següents participants:

- Antoni Bassas, el realitzador del programa *El matí de Catalunya Ràdio*, que fa de moderador.
- Jordi Barbeta, periodista de *La Vanguardia*.
- Josep M. Ureta, periodista d'*El Periódico*, especialitzat en economia.
- Maruja Torres, periodista d'*El País* i escriptora.

A continuació es presenta la transcripció de la tertúlia, dividida en pistes, corresponents a l'enregistrament que se'n va oferir en la lliçó, acompanyada de comentaris per il·lustrar el desplegament dels temes. Els titolets serveixen per posar en relleu els passos que es van seguint: després del plantejament de la tertúlia, hi ha un primer cicle en què domina l'experiència professional dels presents, que, acostumats a escriure als diaris, relacionen de seguida l'ortografia amb el frec a frec amb els correctors i amb les eines informàtiques de correcció. Hi ha un primer intent de tancar el tema i tornar a l'ensenyament, però no surt bé, i es reprèn la conversa amb una mica més de perspectiva, relacionant ortografia, lectura i cultura, i l'interès per la llengua que hi ha en diverses cultures. Això els porta a tornar a parlar de correctors de mitjans, d'editorials i, finalment, després d'un segon intent de tancament, d'altres fenòmens actuals que afecten el domini de l'ortografia, com són els missatges de correu electrònic i els dels telèfons mòbils.

Arribats en aquest punt, els participants poden tancar el cicle de l'ortografia i reprendre la conversa sobre l'ensenyament i en concret sobre la revàlida, però ja no hi ha temps de fer gaire cosa més que esbossar alguns arguments, que responen a diferents interessos polítics i socials, contra aquesta mesura anunciada. Per acabar, el moderador reporta una anècdota que permet que la tertúlia s'acabïent.

Plantejament

Antoni Bassas comença fent un repàs de l'actualitat informativa, lentament, com si anés recordant els temes i alhora deixant temps perquè els tertulians s'hi agafin,

[Pista 1]

BASSAS: Bé, senyors, ara els hauria de deixar triar una miqueta, sobre algunes coses que s'han dit aquest cap de setmana... Per exemple, això ja arrenca de diven-dres, Maragall criticant Aznar per la seva ineficàcia davant ETA...

[Pista 2]

BASSAS: ...i la resposta del PP dient que això és demagògia; o bé la situació d'Ar-gentina d'aquest matí, però el senyor Ureta ja ho ha tocat a bastament...

De sobte, Jordi Barbeta insinua el tema de la revàlida, i Antoni Bassas l'orienta cap a l'anècdota de l'ortografia.

[Pista 3]

BARBETA: O la revàlida.

BASSAS: O la revàlida... I sobre la revàlida, home, a mi m'agradaria que es fixes-sin... perquè, resulta que hi ha una batalla a propòsit de les faltes d'ortografia. Per-què resulta que han trobat que una convocatòria dels estudiants contenia... una octaveta... un full d'aquests... volant... contenia una falta d'ortografia, que era exactament la mateixa, un *ha*, del verb *haver*, sense hac, la mateixa que hi havia en una resolució del Congrés, una convocatòria per un ple del Congrés en un docu-ment oficial, i aleshores, estudiants i polítics s'han pogut tirar pel cap, doncs, que qui més qui menys va fluixet d'ortografia.

La revàlida és una decisió política que afecta l'ensenyament, és a dir, un dels serveis de l'Estat del benestar, que a Catalunya és competència de la Generalitat, i que implica moltes persones: mestres, pares i alumnes, i per tant el futur de les per-sones i les famílies. L'ensenyament és un tema que s'ha abordat sovint als mitjans de comunicació des del punt de vista de la qualitat, sovint representada, com veu-rem cap al final de la tertúlia, pels coneixements adquirits pels alumnes en acabar un cicle o en canviar de nivell.¹

De l'ensenyament també se'n pot parlar des del punt de vista dels continguts, que es poden agrupar, com és habitual, en matemàtiques, naturals, socials (on pren importància la perspectiva catalana o espanyola amb què s'ensenyin: quins autors literaris, quins fets històrics, quins mapes...), i llengua, que a Catalunya im-plica de seguida qüestions com el bilingüisme, els programes d'immersió, el grau de competència en acabar els estudis, etc.

1. Cf. la pista 30.

De tots aquests continguts, la tertúlia se centra a partir d'ara en l'ortografia. Hem de tenir en compte que l'ortografia implica una experiència compartida d'aprenentatge; es considera el «mínim exigible» per escriure bé; és un símbol del domini d'una llengua, i, per acabar, constitueix una experiència quotidiana dels redactors dels diaris, que comporta el frec a frec amb els correctors i l'hàbit d'utilitzar els verificadors ortogràfics informàtics.

Primer cicle: ortografia

Per això, les primeres reaccions són de caràcter professional i personal. Ureta descarta directament un parell de possibles causes de les faltes d'ortografia: els follets d'impremta i el bilingüisme.

[Pista 4]

URETA: Aviam, lo dels follets fa temps que va desaparèixer. No hi ha més follet que la incapacitat del que està escrivint, perquè és que, no hi ha linotipistes ni res de tot això. I l'experiència ens diu que és cert, que ja no les de sintaxi de més [? al]... que faltes d'ortografia cada cop són més freqüents, i que en cap cas, o en molt pocs casos és atribuïble, com s'intenta, al bilingüisme.

[Pista 5]

URETA: No és aquest el tema, perquè faltes d'ortografia es fan a tot Espanya, se sigui monolingüe o bilingüe, no?

Barbeta corrobora l'observació, i Ureta rebla el clau.

BARBETA: Normalment, vaja, en el periodisme, els que hem treballat en les dues llengües hem comprovat que la gent que escriu bé en una llengua escriu bé en les dugues.

URETA: En sap!

Maruja Torres matisa, amb una frase que després repetirà.

TORRES: S'hi fixa, no?

Duo Barbeta-Bassas.

BARBETA: I que la gent que escriu malament amb una escriu...

BASSAS: Malament en dues o les que sigui...

Ureta es queixa de l'excés d'anglès, i el relaciona amb la informàtica.

URETA: Home, lo que és més desagradable, per exemple, és la incorporació a bastament i irracional de l'anglès en moltes coses i més a partir de...

[Pista 6]

URETA: ...de la tecnologia informàtica, no?

Informàtica i correcció

És una reacció immediata: «informàtica» podria implicar moltes coses; però Maruja Torres suma informàtica i ortografia, i el resultat és «el corrector del WordPerfect», que hem d'entendre que és un verificador ortogràfic (però salta d'un tema a l'altre, i l'exemple resulta que és d'un dictat per telèfon).

TORRES: Jo crec que el corrector de WordPerfect ha fet molt de mal, eh? Perquè la gent, i sobretot als diaris, la figura humana dels correctors està desapareixent, si és que no ha desaparegut ja... I aleshores, què passa, que el WordPerfect corregeix paraula per paraula, però el que no fa és llegir el sentit de les paraules. *Y tú pones* «sillón ovejero», de «oveja», *que no lo pones*, però imagina't que ho posessis... Jo una vegada vaig dictar a *El País*, i la nena va entendre «sillón ovejero».

Atenció als comentaris. Explicatiu:

BASSAS: «Ovejero», en comptes d'«orejero»...

Indignat:

TORRES: «Ovejero!» Té collons! I a l'editor se li passa.

De broma:

BARBETA: Des del que compta les ovelles!

TORRES: Troba de lo més normal que un silló tingui ovelles... Ara, que una ovella tingui orelles... En fi!

Confiança i desconfiança en les eines tecnològiques

Torres reprèn el tema amb una mena de «frase cèlebre», que reformula a mig dir.

[Pista 7]

TORRES: I *entonces*, el WordPerfect creu... es creu en la tecnologia com no s'ha cregut en Déu, mai, no?

Barbeta hi assenteix i vol continuar.

BARBETA: Sí, i a més a més...

Bassas intenta dir alguna cosa...

BASSAS: I hi ha molta gent...

Però Barbeta s'ha llançat a introduir un subtema nou.

BARBETA: ...hi ha una tecla perillosíssima, que és aquella que dius «Canviem'ho tot», totes les paraules aquelles que...

TORRES: Oh!

[Pista 8]

TORRES: Oooh!

BARBETA: I això pot fer desastres tremendos!

El verificador ortogràfic afavoreix la mandra d'aprendre a escriure...

Bassas reprèn l'exposició de la seva idea, i la completa després del comentari de Barbeta. Ureta corrobora.

BASSAS: Però hi ha molta gent...

BARBETA: ...desastres tremendos que han passat en tots els diaris.

BASSAS: ...per dir: «Per què haig d'aprendre a saber exactament com s'escriu una paraula si tinc un corrector, no?»

URETA: No! I aquest és el drama.

...I els equips de correcció, la despreocupació dels redactors

Barbeta estén el tema als mitjans en català, començant per una mena de nota socio-lingüística (s'explica buscant les paraules: ha agafat el torn i no el vol deixar...).

BARBETA: Això és lo pitjor. Als mitjans en llengua catalana en els quals jo he treballat, és... on..., és el pitjor remei. Perquè, així com una persona se li considera que té l'obligació de saber el castellà, el tema del català sembla que és una cosa voluntària, que el Franco no ens va ensenyar... i no sé què, i llavors amb aquesta excusa, amb aquest pretext... Els equips de correctors asseguren la qualitat del producte final, però aquest «dispositiu de seguretat» fa que els redactors se'n despreocupin...

[Pista 9]

BARBETA: ...la gent s'han organitzat, dic igual a l'*Avui* que a TV3 que a Catalunya Ràdio, m'imagino, *pues*, uns sistemes diguem-ne de... de correctors molt importants, que llavors fa que a... crea una xarxa, que fa que els altres, diguem-ne, els redactors, es despreocupin; es despreocupin. I llavors, aquest despreocupament fa que cada vegada la qualitat de primera mà, diguem, sigui, sigui pitjor.

Primer intent de tancament del tema

A mitja explicació s'adona que amb el tema de l'ortografia s'ha posat en una via que no li permetrà expressar el missatge polític en què pensava al moment de proposar el tema, i intenta tornar a l'ensenyament...

BARBETA: De totes maneres, jo hi insisteixo, el problema de l'ortografia, de la..., no és el principal problema de l'ensenyament.

[Pista 10]

BARBETA: La de l'ensenyament és una cosa bastant més profunda. Eh?

Segon cicle: ortografia, lectura i cultura

Ortografia i lectura

Però no se'n surt: l'ortografia en si té molt de pes, i Torres continua, amb l'aprovació de Bassas i Ureta. Introdueix el tema de la lectura, i així desperta els records d'Ureta, que sortiran a la pista següent.

TORRES: Però l'ortografia és el... és el resultat de no llegir...

BASSAS: Justa!

TORRES: ...de la manca de lectura a la vida de les criatures.

URETA: Sí senyor!

Barbeta amplia la idea amb un tema complementari: el pes de l'audiovisual. Però no havia deixat acabar la intervenció de Torres, que torna a insistir en la idea que cal fixar-s'hi.

BARBETA: I de que l'audiovisual...

TORRES: I del no fixar-se; i del no fixar-se.

BARBETA: I de que l'audiovisual cada vegada «apreta» més...

TORRES: Clar!

BARBETA: S'imposa més..., és més, és més cultura, diguem-ne, d'escoltar que de llegir; sí, sí.

Lectura i cultura

Ureta anuncia «dues coses»:

- 1) Reprèn el tema de la lectura, amb un record dels anys universitaris.

[Pista 11]

URETA: Hi ha dues coses. Una, i recordo quan era molt jove, molt jove, molt jove, a Pamplona, una conferència del director històric del *Le Monde*, que es deia Jacques Fauvet, eh?, que va dir la frase que em va quedar gravadíssima, no?: «La culture, c'est la lecture» («La cultura és la lectura»). I [en] això estic d'acord amb la Maruja: només escriu bé el que llegeix molt. Això sí que és imprescindible.

L'aparició del francès provocarà una nova desviació del tema, per comentar l'estima en què tenen els francesos la seva llengua, i com els agrada parlar...²

2) Rebutja el menyspreu per les faltes d'ortografia, comparant-les amb els errors de càlcul.

URETA: I segona, aquesta cosa de «les faltes d'ortografia és igual», doncs, miri, deixi'm dir una cosa: «sis per sis, trenta-sis o trenta-set». No. Eh, que...

Bassas completa la frase, i el tema s'acaba bruscament.

BASSAS: Total, com que tinc una maquineta que ja m'ho dirà...

URETA: Justa, no? Doncs, això és un...

Els francesos cuiden la llengua

Ureta s'ha inspirat amb el record dels francesos: troba que és d'admirar com cuiden la llengua.

[Pista 12]

URETA: I la... i miri, per exemple, una cosa que també podem admirar dels francesos: la..., el, el, la cura que tenen del seu vocabulari, de l'expressió de l'escriptura, d'aprendre l'ortografia i de «retxàs»... eh, de rebutjar els barbarismes si no són imprescindibles—després diuen *week-end*, perquè no tenen *cap de setmana*—...

TORRES: A les... a les...

[Pista 13]

URETA: Però *bueno*...

Torres introdueix un tema nou: el de les emissores franceses de cable. Això suscita comentaris, entre burletes i afectuosos, del moderador, que després li demana que continuï.

TORRES: A les emissores de cable franceses que jo rebo a casa, i tot això, quan fan pel·lícules, fan programes que es parla un...

2. Cf. la pista 12 i següents.

BASSAS: Que «glamurós»! Té emissores de cable franceses!

TORRES: Home, no, va junt amb el paquet, noi! No sé, si veiessis la de coses que em poso... em foto un [?] pel mig...

BASSAS: I què fan, què fan a les emissores franceses...

Torres intenta explicar-se, tot i les brometes i comentaris de Barbeta i Bassas.

TORRES: No, doncs a les franceses...

[Pista 14]

TORRES: Per exemple, posen subrètols...

BARBETA: «Opération la Victoire».

TORRES: ...quan fan pel·lícules...

BASSAS: «Opération Victoire».

TORRES: ...pel·lícules, o no... home, també, però tenen programes culturals, perquè jo tinc la cadena ARTE... Programa cultural equival a parlar, i així la televisió es converteix en un «rotllo».

BASSAS: Els agrada molt parlar, això és veritat.

TORRES: Exacte.

BASSAS: I discutir!

BARBETA: Sí, la televisió francesa és un «rotllo» insuportable.

Torres explica finalment que posen «subrètols» del francès mateix.

TORRES: I posen subrètols del propi francès, posen subrètols del propi francès...

BASSAS: Superficials!

TORRES: ...perquè la persona que està veient... si és que parlen una mica del sud o una mica espès, no?, o massa de pressa, perquè llegeixin, o sig[ui]... I això a una cosa audiovisual!

No tothom vigila igualment l'ús de la llengua

Torres troba que està bé, i intenta comparar-ho amb una emissora «d'aquí», que finalment resulta que és la CNN en castellà:

[Pista 15]

TORRES: Està molt bé, no? Quan d'aquí t'has de sentir a una ràdio, com vaig sentir jo, quan, quan l'emissora..., no, què coi una ràdio?, una televisió, no sé si era

la CNN o una d'*estas*, en castellà, no?, diu: «El avión norteamericano no consiguió ser derribado durante su vuelo por Afganistán». Imagina't lo que representa, això: representa que surt un *mariano* ja dels Estats Units, disposat...

BASSAS: Aviam si el tiren a terra!

TORRES: A veure si em tiren! Volia dir que no havien conseguit «derribarlo», coi! És al revés!

BARBETA: Jo la veritat és que...

TORRES: Doncs, coses així!

BARBETA: ...posaria de...

Els mitjans en català i la llengua

Per contrast, Torres troba que els mitjans catalans ho fan bé, i ella millora el seu català perquè «s'hi fixa».

TORRES: Jo trobo que els mitjans en català ho fan bé, eh?

[Pista 16]

TORRES: Oh, i tal[?]? A TV3 jo estic millorant el meu català, dins del que hi cap, perquè m'hi fixo, no?, amb això i estar sentint-ho, i...

BARBETA: Sí, no, no; però justament és que una cosa és el que surt.

TORRES: Però el meu castellà està empitjorant per [?].

El tema dels mitjans en català «desperta» Barbeta, que torna a insistir en el tema de la «xarxa», o sigui, dels correctors, que fan que el que surt no sigui exactament el que s'escriu.

BARBETA: Perquè hi ha una xarxa interna, i una altra cosa és el que s'escriu. I, i... clar, i això, en el món del periodisme sabem que moltes vegades et portes sorpreses de persones que els hi has llegit els textos, eh..., publicats i després els veus escriure...

Els correctors editorials, els autors i la llengua

Bassas talla mirant de passar del periodisme a la literatura.

BASSAS: Això en, el món del periodisme... Perdoni, i el de la literatura, què?

Torres troba a faltar els correctors en algunes editorials.

[Pista 17]

TORRES: Uf, uf!

BASSAS: Què podrien explicar els correctors de les editorials?

TORRES: Què podrien explicar els correctors? Que han desaparegut!

BASSAS: Desaparegut, com?

TORRES: No, que han desaparegut de moltes editorials.

BASSAS: Ah!

TORRES: Jo tinc a... a Alfaguara i Santillana, jo he publicat i m'han sortit una quantitat d'«horrors»..., que alguns eren meus, uns altres no, però per a això estan els correctors... Un bon escriptor no té per què saber-se tota l'ortografia i tota la sintaxi!

S'adona que l'ha dit grossa i rectifica (s'ha d'entendre que «que ho fos» vol dir «que ho sabés»), i acaba amb un elogi dels correctors.

[Pista 18]

TORRES: Però... estaria bé que ho fos, però va aprenent amb el temps. I després *cambié* a un altre, i perquè encara conserven els antics correctors, i t'ho fan de conya...

Altra vegada els correctors dels mitjans

Ureta torna als mitjans en català, on la presència de correctors fa que els redactors es relaxin, com ja s'havia dit (pista 9).

[Pista 19]

URETA: Aviam, aquí hi ha un parell de coses que sí que estic d'acord amb el Jordi, de dir «alerta!», perquè amb el tema del català ens ha passat a tots. A *El Periódico*, que té una versió en català, ja ens hem acostumat tots tant a que hi ha un col·lectiu que encapçala el Ricard Fité, que tothom més o menys vigila[!!!], que cada cop la gent es relaxa. Passa una mica com amb els cotxes: a mesura que han anat millorant la seguretat, que si l'*airbag*, que si el corrector de la direcció i demés, ehem, el conductor, en lloc de fiar-se d'aquest tema i continuar conduint normal [i tal?], accelera més.

Altra vegada els verificadors ortogràfics

La idea es generalitza, i dels serveis de correcció dels mitjans i les editorials tornem a les eines informàtiques, que segons Ureta, afavoreixen la mandra del qui escriu.

[Pista 20]

URETA: Aquests..., tots aquests programes que corregeixen, o que passen el rasplet i que et canvien una sèrie de coses, que et diuen que has reduït[?] una paraula, fan que cada cop et tornis més mandrós escrivint.

Torres comenta el WordPerfect, i en fa brometa amb Barbeta.

TORRES: Jo a l'ordinador tinc incorporat el WordPerfect. En castellà em senyala «tal *palabrita* no existe». Oju! No pots posar *coño*, no pots posar... No, perquè...

BARBETA: Ho, ho!, el Moliner!, el María Moliner!

TORRES: Sembla que l'hagi fet el cardenal Segura, aquest dallò, no? És una cosa...

Bassas recupera el tema: hi ha diferències entre el verificador ortogràfic i el diccionari.

[Pista 21]

BASSAS: Però, aquesta *palabrita* sí que existe, no?

TORRES: «Coño», no sé; però jo et *diço* que «cojones», no, *querido*.

BASSAS: Al diccionari, sí que deu existir.

TORRES: Al diccionari, sí, però al WordPerfect, no, que és lo que tires, perquè tires, perquè vas més ràpid. Aleshores, jo tinc incorporat un diccionari català.

[Pista 22]

TORRES: No?, que corregeixo quan escric en català; cony, aquell et fa reflexionar perquè és, és, és, és un diccionari, només que l'han fet en CD... I l'hi fots. I quan diu «Aquesta paraula, mai pot anar davant d'un no-se-què-no-sé-quants», aprens una cosa nova, cony!

Segon intent de tancament del tema de l'ortografia

Torna a entrar Ureta: recomana llegir *El dardo en la palabra*, de Lázaro Carreter...

[Pista 23]

URETA: Aviam, eh, eh, lectura recomanada... ah, cada mes, *El dardo en la palabra* a *El País*, del professor Lázaro Carreter, que és una autèntica delícia...

TORRES: Sí, però has de... has de posar-te fort, t'has de posar fort...

...i reprèn l'al·lusió a la cultura audiovisual que havia insinuat Barbeta fa una estona (pista 10).

URETA: T'has de posar fort, no? I l'altra, una cosa que deia el Jordi: que és el tema aquest de la cultura audiovisual, que ha fet molt mal. Haig de recordar que la cultura audiovisual és anterior a la cultura escrita, que és la última que apareix; l'audiovisual és anterior, des d'Altamira fins als tam-tams; i després ve, diguem, la impremta, que, realment, fa raonable tot.

Semblava que havíem tancat el tema, però no: queden serrells...

El correu electrònic

Segons Ureta, tothom hi escriu com parla.

[Pista 24]

URETA: *Bueno*. L'altra cosa que l'ha fet molt malbé, aquest tema, és el correu electrònic. Entre altres coses perquè tots els programes de correu electrònic, molts d'ells són, diguem, són anglosaxons i no admeten la ñ, no admeten els accents, no admeten res. I la gent, a més a més, escriu com parla, que encara és pitjor. Abans, com a mínim, amb el fax, vam aconseguir recuperar una mica la cosa de dir: «Benvolgut senyor, tal, tal, tal...» Ara no, ara...

Bassas no hi està d'acord del tot.

BASSAS: I amb el correu electrònic també, senyor Ureta...

URETA: No, no, no; amb el correu electrònic tothom està escrivint com parla!

[Pista 25]

URETA: És un autèntic desastre, els correus electrònics, tu!

BASSAS: Home, és veritat, hi ha de tot, hi ha de tot; però jo que, vaja, aquí

la r..., en rebem a cabassos, Déu n'hi do, Déu n'hi do, la gent s'hi posa, la gent fa un esforç!

TORRES: Sí... I alguns fins i tot estan molt bé.

BASSAS: Sí, sí, sí...

Els missatges dels telèfons mòbils

Barbeta introdueix el subtema i hi ha un moment de desconcert...

BARBETA: I els missatges... I els missatges de, de, de... telèfons mòbils? Encara que sigui un tòpic, és una altra cosa, no?

BASSAS: No, home, això és una altra història... aquesta és una altra cosa...

BARBETA: Però és una ortografia paral·lela.

TORRES: És un llenguatge de signes, no?

[Pista 26]

BARBETA: Però jo insisteixo que crec que aquest és un tema... Bueno, que té...

BASSAS: És una manifestació.

BARBETA: ...que té la seva... té la seva...

No troben la paraula. Ureta invita a tornar al debat sobre l'ensenyament, i Barbeta s'hi agafa de seguida.

URETA: Tornem cap al debat...

BARBETA: ...té el seu debat. Però el debat que tenim al davant és el tema de l'ensenyament.

Tercer cicle: el debat sobre l'ensenyament

Ara la tertúlia s'anima. Barbeta i Torres parlen cadascú des de la seva perspectiva: la defensa de les competències autonòmiques, les diferències de classes en relació amb l'ensenyament (públic i privat; inversions en ensenyament)... Ureta es reserva.

Bassas reprèn l'anècdota de l'ortografia per desestimar-la: tan sols és una petita part del problema.

[Pista 27]

BASSAS: No, és que aquí el senyor Aznar va ser molt hàbil. Va dir: «Ara farem una revàlida», diu. «Per què?». Diu: «Perquè he vist que els nois», diu, «en un text de vint línies fan moltes faltes d'ortografia.» Això no té res a veure! O és una petita part del problema.

Barbeta hi assenteix: segons ell, el nivell de coneixements dels estudiants és un drama. Però l'objectiu de la revàlida és un altre.

BARBETA: És una petita part del problema, perquè fan faltes d'ortografia, no saben geografia, no saben història, no saben filosofia... Aquest és el drama! El que passa que, és que aquí s'ajunta amb una cosa..., amb un pretext..., es busca un altre objectiu.

Revàlida i programa... i altres coses

Barbeta revela el «secret» de la revàlida: dominar el programa des de Madrid.

[Pista 28]

BARBETA: És a dir: si tu fas una revàlida per a tothom igual a l'Estat, estàs... estàs dominant el currículum..., el programa. El programa. És a dir, difícilment, si la revàlida és per a tot Espanya, preguntaran res... de Josep Pla. O de Verdaguier, i en canvi...

Torres reacciona amb un reflex d'esquerres.

TORRES: Sortiran guanyant els que estudien en col·legis *de pago*.

Barbeta intenta continuar en clau catalanista...

BARBETA: ...i en canvi tornarem, diguem-ne, cosa que a mi em sembla que també hem de saber els catalans...

Més arguments contra la revàlida: manca d'inversió

Torres recull una notícia del dia sobre la manca d'inversió en ensenyament i en treu conclusions: si no inverteixen en educació, que no demanin revàlida.

TORRES: Avui surt la notícia que Espanya és el país que menys inverteix en educació pública, eh!

[Pista 29]

TORRES: Amb a... després que no demanin revàlida.

Barbeta necessita una precisió: la manca d'inversió, és precisament en secundària?

BARBETA: En secundària?

TORRES: En secundària. Que no demanin revàlida!

Itineraris

Barbeta reprèn el discurs. Torres repeteix la seva idea. Barbeta es llança, busca arguments...

BARBETA: Però aquí hi ha una qüestió:...

TORRES: Que preparin a la gent, i després exigeixin.

BARBETA: Una cosa és la intenció, que és veritat que és, és..., i una altra cosa és el pla d'estudis. El pla d'estudis, *bueno*, el que passa és que la Pilar del Castillo planteja coses que també bastant, diguem-ne de tipus LOGSE, com és això dels itineraris. De que els nanos, als catorze anys, ja hagin de prendre decisions que els hi afectaran tota la vida...

Barbeta continua el seu discurs contra els itineraris però accepta que cal «aixecar el nivell de l'ensenyament».

[Pista 30]

BARBETA: Que diran: jo aniré per aquí, i d'aquí ja no em podré moure, perquè, si no, hauré de fer marxa enradere. És a dir, per mi, això és el greu. Ara, el que no

podem, el que hem d'anar molt alerta és que per un debat que jo crec que és molt important, i és que s'ha d'aixecar el nivell de l'ensenyament, perquè crec que en aquest moment la gent surt de l'escola sense saber tot el que hauria de saber.

La revàlida no és cap solució

La revàlida no és cap solució, perquè implica una centralització del currículum.

[Pista 31]

BARBETA: Que no ens, no ens enredin i no ens venguin gat per llebre, és a dir, i això no ho soluciona un examen d'estat. Ara, que la revàlida pot ser interessant, sí: però no necessàriament una revàlida que la decideixin quatre senyors a la, al, al Departament de..., al Ministeri d'Educació, eh?, i que tothom, i tothom, llavors, necessàriament, haurà d'estudiar d'acord amb un currículum, que és el, el, el d'allà.

La revàlida és com un termòmetre...

Bassas insinua el final de la tertúlia.

[Pista 32]

BASSAS: Estem acab...

Ureta intervé amb una comparació feliç: la revàlida és com un termòmetre...

URETA: Aviam, molt senzill: un termòmetre indica la temperatura, però ni l'apuja ni l'abaixa. Una revàlida és el termòmetre. «Medeix» la temperatura. Però, realment, no és un tractament.

Torres recull la idea i la tanca:

TORRES: S'ha d'anar a veure si tractem la febre...

Bassas vol tancar la tertúlia...

BASSAS: Acabem!

Final

Però li queda una anècdota, que ell atribueix als «correctors lingüístics», però que en realitat es refereix als traductors automàtics.

[Pista 33]

BASSAS: La més gloriosa en tema de correcció, de correctors lingüístics, es va donar no fa gaire; vaja, ja comença a fer temps, alguns anys, amb una nota d'agència, una notícia d'agència datada a Ascó. Resulta que, eh, bé, era majúscula, i no van posar accent; per tant, va acabar amb «ASCO», i el traductor ho va traduir com a «FÀSTIC». Per tant, la notícia va venir datada a «FÀSTIC», entre parèntesis, «TARRAGONA».

Tothom riu; Bassas tanca la tertúlia dient els noms dels participants, i convida els oients a trucar per telèfon.

[Pista 34]

TORRES. Ha, ha, ha! Oooh!

BASSAS: Fins aquí la tertúlia. Maruja Torres, Josep Maria Ureta i Jordi Barbeta, moltes gràcies i bon dia. A partir d'ara, els oients.

Recapitulació

Ara que hem sentit/llegit la tertúlia, podem fer una petita recapitulació. Hem observat que les dinàmiques d'aquesta conversa davant els micròfons s'assemblen molt a les d'una conversa corrent, i depenen molt dels coneixements, de les actituds, de les experiències dels tertulians, i fins i tot de les relacions que mantenen entre ells: la brometa del *glamour*, Bassas no la podia fer sinó a Maruja Torres; l'actitud professoral que vol posar les coses al seu lloc amb un «aviam», és molt pròpia d'Ureta... Hem pogut observar que els temes s'introdueixen a partir d'una sola paraula, amb totes les seves connotacions; hem pogut percebre com n'és de difícil tancar un tema mentre un sol tertulià consideri que no ha dit tot el que hi havia de dir, i com, això, crea cicles temàtics successius que amplien les perspectives de la tertúlia.

Així, la revàlida els ha fet parlar de l'ortografia, i aquesta de la correcció, de les eines informàtiques de correcció, de la feina dels correctors i de les conseqüències negatives dels diversos sistemes de correcció sobre el domini de la llengua per part dels

redactors. De la relació entre ortografia i lectura s'ha passat a relacionar lectura i cultura, i cultura amb amor per la llengua. A partir d'aquí, un nou repàs de les diverses situacions que afecten l'ortografia (altra vegada els correctors, altra vegada els verificadors ortogràfics; els missatges de correu electrònic i els missatges dels telèfons mòbils). Gairebé per esgotament, arriben una altra vegada al tema de l'ensenyament i cadascú presenta els seus arguments contra la revàlida, sense temps per discutir-los o relacionar-los. Si bé hi ha un seguit de continguts conceptuals que formen una xarxa coherent, hi ha també una part de les intervencions que fan la funció d'assegurar la relació entre els tertulians i cridar o mantenir l'atenció dels oients. En últim terme, es tracta d'això: tenir el màxim d'audiència, entretenir-la, informar-la i donar-li elements perquè es formi una opinió sobre els temes d'actualitat.